

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การสื่อสาร ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ ค่านิยม ของคนในสังคม (มัลลวีร์ อดุลวัฒน์ศิริ, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ที่ตระหนักถึงผลกระทบต่อเยาวชนของชาติ ทั้งในเรื่อง ปัญหาสุขภาพจิต การล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพ การกลั่นแกล้ง รังแก ความรุนแรงและการทารุณกรรมในรูปแบบต่าง ๆ การลักขโมย ปัญหายาเสพติด การไม่ประสบความสำเร็จด้านการเรียนและอาชีพ รวมทั้งปัญหาเรื่องเพศหลากหลายลักษณะ เป็นต้น ดังนั้น จึงเป็นภาระสำคัญของสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและสร้างภูมิคุ้มกันปกป้องส่งเสริมที่จะเกิดขึ้นดังกล่าว ผลสำรวจข้อมูลจากศูนย์วิจัยกรุงเทพ สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ (2552) พบว่าที่พึ่งของวัยรุ่นในยามมีความทุกข์ คือ เพื่อนเป็นอันดับแรก ร้อยละ 30.9 รองลงมาคือ พ่อแม่ ร้อยละ 23.0 ตนเอง ร้อยละ 20.5 ญาติพี่น้อง ร้อยละ 7.0 อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 4.8 ครู/อาจารย์ ร้อยละ 4.1 ตามลำดับ ดังนั้นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาของเยาวชนได้ คือ การพัฒนาเยาวชนให้มีคุณลักษณะเป็นเพื่อนที่ปรึกษา (Youth Counseling) เพราะเพื่อนเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับเยาวชนเป็นที่พึ่งทางใจและอยู่ในวัยเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน บรรยากาศของความเป็นเพื่อนจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทักษะด้วยกันในกลุ่มรุ่นราวคราวเดียวกันมีอะไรที่คล้ายกัน สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพได้ดีกว่าวัยต่างกัน มีความเห็นอกเห็นใจต่อกัน มีเวลาอยู่ด้วยกัน ซึ่งการให้คำปรึกษาโดยเพื่อนนั้นยังช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์สังคม และทัศนคติที่ดีต่อตนเอง เพราะการให้คำปรึกษา เป็นการทำงานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตด้านจิตใจภายในของบุคคล เช่น การรับรู้ความรู้สึก เจตคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความหวัง ความกลัวและความมุ่งหวังต่าง ๆ และเป็นกระบวนการให้บุคคลได้สำรวจและค้นพบตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2545) ที่ให้ความสำคัญของเพื่อนที่ปรึกษาว่าโครงการเพื่อนที่ปรึกษาเป็นโครงการที่สำคัญในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับนักเรียน

ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) จึงได้จัดโครงการอบรมเพื่อนที่ปรึกษาขึ้น เพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดี ให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างดี ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมรอบตัวซึ่งนับวันจะมีความเสี่ยงมากขึ้น

อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและสังคม จากการศึกษาข้อมูลสภาพเด็กและเยาวชนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ยังพบอีกว่า บทบาทของเพื่อนที่มีต่อเด็กและเยาวชนนั้นสูงมาก เด็กใช้เวลาอยู่กับเพื่อนมากกว่า การใช้เวลาในการอ่านหนังสือ จึงเล็งเห็นว่าการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน คือการสร้างให้ตัวเด็กและเยาวชนเป็นเพื่อนที่ปรึกษาด้วยตนเอง

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาหลักสูตรจัดการอบรมเพื่อนที่ปรึกษา (YC-Youth Counselors) ให้สมบูรณ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการวิเคราะห์ผลจากการอบรมเพื่อนที่ปรึกษา (YC -Youth Counselors) และประชุมกลุ่ม (Focus group) เพื่อหาข้อสรุปและนำสิ่งที่ได้จากการสังเคราะห์หลักสูตรการอบรมเพื่อนที่ปรึกษา (YC -Youth Counselors) ดังกล่าวแล้วนำมาพัฒนาโปรแกรมการอบรมเพื่อนที่ปรึกษา เพื่อพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการนี้ได้แก่ ครูแนะแนว นักเรียน ผู้บริหาร ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาหลักสูตรการอบรมเพื่อนที่ปรึกษา และเป็นวิทยากรจัดอบรมพัฒนานักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาของโรงเรียนเทศบาล วัดกลาง วันที่ 11-13 กันยายน 2551 ในฐานะครูแนะแนวและจากการได้ร่วมเป็นวิทยากรอบรมโครงการการฝึกทักษะการให้คำปรึกษาให้กับนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาของโรงเรียนขอนแก่นวิทยายน 2 วันที่ 9-11 ธันวาคม 2551 โรงเรียนขามแก่นนคร วันที่ 17-19 มีนาคม 2552 และโรงเรียนจตุรมิตรวิทยาคาร วันที่ 4-6 เมษายน 2552 โดยการนำหลักสูตรการจัดการอบรมเพื่อนที่ปรึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) มาใช้ในการจัดอบรม จากการติดตามรายงานสรุปผลการอบรมของสถานศึกษาดังกล่าวพบข้อเสนอแนะจากการอบรมที่น่าสนใจ ดังนี้ ประเด็นที่หนึ่งระยะเวลาในการฝึกอบรมน้อยเกินไป และควรเพิ่มความรู้อะไรและทักษะการให้คำปรึกษามากขึ้น จากการติดตามการปฏิบัติงานของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษาในโรงเรียนพบว่ายังขาดทักษะของการสื่อสารทางบวก ประเด็นที่สองหลังการอบรมผู้เข้าร่วมอบรมต้องการเวลาฝึกเพิ่มเติมก่อนนำไปปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ ผู้เข้ารับการอบรมยังต้องการพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นเพิ่มเติม เช่น เทคนิคการสร้างสัมพันธภาพ เทคนิคในการเลือกใช้ประโยคคำพูดที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ (พัชริน วรรณชัย, 2552) จากผลการประเมินในการอบรมที่ผ่านมาดังกล่าวผู้วิจัยจึงรวบรวมข้อเสนอแนะนำมาปรับปรุงและพัฒนาโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษา เพื่อให้เพื่อนที่ปรึกษาที่ผ่านการอบรมสามารถนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือเพื่อนต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการพัฒนาเพื่อนที่ปรึกษา ที่กล่าวมาแล้วนั้นมีความสอดคล้องกับสภาพการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษาของผู้วิจัย ซึ่งครูแนะ

แนวมีภาระงานมากและเชื่อว่าการพัฒนาเพื่อนที่ปรึกษาสามารถช่วยให้งานให้คำปรึกษามีประสิทธิภาพจริง

2. คำถามการวิจัย

โปรแกรมพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษาสามารถพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาได้หรือไม่

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษา ก่อนการทดลองและหลังการทดลองของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษา

3.2 เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการให้คำปรึกษาของนักเรียนที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษา

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 นักเรียนที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษามีคะแนนความสามารถในการให้คำปรึกษาสูงกว่าก่อนการทดลอง

4.2 นักเรียนที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษามีคะแนนความสามารถในการให้คำปรึกษาสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษา

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 กลุ่มเป้าหมาย

คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนเทศบาล วัดกลาง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และคัดเลือกจากผู้ที่มีความสนใจ มีจิตอาสา และมีความสมัครใจ ยินดีที่จะเข้าร่วมรับการพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษา จำนวน 80 คน แล้วคัดเลือกให้เหลือ 30 คน สุ่มกลุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลากแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน

5.2 ตัวแปรต้น

คือ โปรแกรมพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษา ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการให้คำปรึกษาในด้าน

5.2.1 ความรู้ในการให้คำปรึกษา

5.2.2 ทักษะในการให้คำปรึกษา

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 ความสามารถในการให้คำปรึกษา

หมายถึง ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในการให้คำปรึกษาและความชำนาญในการนำทักษะการให้คำปรึกษาไปใช้ตามขั้นตอนในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษา สามารถวัดได้จาก คะแนนความสามารถในการให้คำปรึกษา โดยได้มาจาก 2 ส่วน ได้แก่ แบบวัดความรู้ในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษา และแบบประเมินทักษะการให้คำปรึกษา

6.2 ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการให้คำปรึกษา

ซึ่งสามารถวัดได้จากแบบวัดความรู้ในการให้คำปรึกษาซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สร้างประกอบ ด้วย

6.2.1 เนื้อหาสาระเกี่ยวกับการให้คำปรึกษา ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ หลักของการให้คำปรึกษา ประเภทของการให้คำปรึกษา คุณสมบัติและจรรยาบรรณของผู้ให้คำปรึกษา บทบาทหน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษา เทคนิคการสื่อสารทางบวก ข้อควรคำนึงในการให้คำปรึกษา

6.2.2 ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการให้คำปรึกษา หมายถึง วิธีดำเนินการหรือขั้นตอนของการให้คำปรึกษาเพื่อช่วยเหลือให้ผู้รับคำปรึกษาสามารถบรรลุตาม วัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ (1) การสร้างสัมพันธภาพ (2) สำรวจปัญหาทำความเข้าใจปัญหา (3) หาแนวทางแก้ไขปัญหา (4) ขึ้นวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ (5) ขึ้นยุติการให้คำปรึกษา

6.3 ทักษะในการให้คำปรึกษา

หมายถึง ความสามารถของเพื่อนที่ปรึกษาในการใช้ทักษะที่จำเป็นในการให้คำปรึกษา ประกอบด้วย ทักษะการฟัง ทักษะการถาม ทักษะการทวนความ ทักษะการให้กำลังใจ ทักษะการชี้ผลที่ตามมา ในการให้คำปรึกษาเพื่อนอย่างมั่นใจตามขั้นตอนการให้คำปรึกษา ซึ่งสามารถวัดได้จากแบบประเมินทักษะในการให้คำปรึกษา ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สร้าง

6.4 โปรแกรมพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษา

หมายถึง แผนการอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษา ให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการให้คำปรึกษา และสามารถให้คำปรึกษาเพื่อนได้ มีจำนวน 16 โปรแกรม ซึ่งผู้วิจัยพัฒนามาจากคู่มือการจัดการอบรมยุวชนแนะแนว (2550) ของสำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษากระทรวงศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

6.5 เพื่อนที่ปรึกษา

หมายถึง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความสมัครใจเป็นเพื่อนที่ปรึกษา โดยมีความคุณสมบัติ มีจิตอาสา รับฟัง เข้าใจผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น อุดหนุน ใจเย็น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีท่าทีที่เป็นมิตร เป็นผู้รับฟังที่ดี

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ได้โปรแกรมพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษาที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนานักเรียนให้เป็นเพื่อนที่ปรึกษาได้

7.2 เพื่อนที่ปรึกษาที่เข้ารับการอบรมมีความรู้และทักษะในการให้คำปรึกษา ที่ถูกต้องและสามารถให้คำปรึกษาเพื่อนได้

7.3 เป็นแนวทางสำหรับครูแนะแนวหรือผู้สนใจในการพัฒนารูปแบบโปรแกรมพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษา หรือนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม

